

DUNÁNTULI PROTESTÁNS KÖZLÖNY

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI SZAKLAP.

A TUDOMÁNY ÉS KÖZIGAZGATÁS KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:	ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	HIRDETÉSEK
Győr-Ujváros, fő-utca 9. szám.	postán küldve vagy helyben házhoz hordva	lehetőleg jutányosan közöltetnek, többszöri hirdetésnél tetemes árcenge mányval.
Lap szellemi és anyagi részét illető minden ügy ide intézendő.	Egész évre 4 frt	Nyitár soronkint 15 krajcárjával számítatik.
Kéziratok nem adatnak vissza.	Fél évre 2 frt	
	Negyedévre 1 frt	

Károli Gáspár.

A gönczi temetőben jeltelen sirhalom alatt nyugosznak hamvai azon férfinak, ki ezelőtt háromszáz évvel a teljes szentírást a zsidó és görög eredetiből zengzetes magyar nyelvünkre lefordította.

Ezen idő alatt hány protestáns család, hány hívő lélek merített ezen könyvből, az örök életnek ezen forrásából vigasztalást és megnyugvást, midőn hosszú időn keresztül egyedül ezen könyv, a teljes szentírás volt a hitélet birodalmában a vallásos lelkek kalauza, az istent kereső elmék vezéresillaga, a kételyek eloszlatója, a háborgó kedélyeknek megnyugtatója.

Ott volt a teljes szentírás a tudósoknak, a tanintézeteknek könyvtáraiban; az isten lelkétől vezéreltetett szent embereknek, a prófétáknak és apostoloknak szent ihlete fénylett, világított és melegített a biblia minden lapján, minden betűjében, de a bibliába lerakott örök eszmék és igazságok fénysugárait csak a tudósok élvezék, csak ők voltak azon varázskulcsoknak, a héber és görög nyelveknek birtokában, melyekkel a vallásos eszmék templomát felnyithaták. A népre nézve, a hívők nagy egyetemére nézve ezen eszmék egy hozzáférhetlen, egy elrejtett kincsanyagát képezték.

Tisztelet, örök hála és elismerés azon férfiaknak, kik a könyvek könyvét, a bibliát a népek nyelvére lefordították és ekképpen lehetővé tették, hogy a teljes szentírást a nép is olvashassa, olvashassa és láthassa azon csudálatos világot, a szellemek országának azon tündérföldjét, me-

lyet egyedül a teljes szentírásból ismerhet meg a vallásos hívő lélek.

Tekintetek vissza azon sötét századok borzalmaira, midőn a biblia olvasását megtiltották a népnek; midőn le volt zárva a biblia szellemének szabadsága, azonnal át fogjátok látni, mily nagy szolgálatot tettek a keresztyénség ügyének, mily hatalmas lendületet adtak a vallásos eszmék fejlődésének azon nagy férfiak, kik a bibliát a nép nyelvére lefordították és ekképpen a hitélet örök tiszta forrásait előtte felnyitották.

Vakhit burjánzik fel ott a lelkekben, ahol biblia nincs; az okos hitbuzgóság és vallásosság templomát zárják be azok a nép előtt, akik kezéből a bibliát kicsavarják.

A keresztyén hit forrása, alapja és zsinórmértéke csak a teljes szentírás lehet. Csak anti Krisztusok mondhatják azt, hogy a nép nem képes az írást alacsony műveltségi fokán megérteni, tehát ki kell azt kezéből venni. A bibliát minden ember megérti, aki olvassa, s arra való a papok és kathedrák, hogy a szentírás nehezebb helyeit a népnek megmagyarázzák.

A bibliafordítás mezején az elsők között áll a mi Károli Gáspárunk.

Károli gáspár Gönci református predikátor volt, itt fordította le magyar nyelvre a református keresztyének használatára a teljes szentírást. Nyelvezetének tömörségével, különös bübájával és kenetességével oly fordítást adott a magyar protestánsok kezébe, melyet még ma is valódi lelki épüléssel és élvezettel használnak híveink.

Ugy nyulunk ma is a könyvhöz, mint egy letűnt vallásos korszak virágbokrétájához, melynek illatával táplálkozik ma is lelkünk. melynél szebb, kedélynemesítőbb, szív és jellemképzőbb olvasmányt ma sem adhatunk hiveink kezébe.

És ez a férfiú, Károli Gáspár jeltelen sirban nyugoszik. Igaz, hogy ő a bibliának lefordítása által minden érenél maradandóbb oszlopot állított nevének és emlékének; de ám azért megengedhetjük-e, hogy ezen jelesünk tovább is jeltelen sirban porladozzék? Ezt tenntünk nem szabad. sőt még az emlékszobor felállításán kívül oly alapot is kell teremtenünk, mely századokon át hirdesse Károlyi Gáspárunk halhatatlan érdemeit.

Jelen bőjti napok igen alkalmasok arra, hogy egyik vasárnapon alkalmi szónoklattal adakozásra hívjuk fel hiveinket azon férfiú emléke iránt, a kinek könyve minden családnak birtokában van és a mely az örök élet kenyerével táplálja ma is lelkünket.

Kedves lelkésztársaink, nekünk a dunántúli evang. reform. egyházkerület lelkészeinek nem szabad utolsó helyen állanunk azok között, kik Károli Gáspárunk halhatatlan érdemeinek oltárára le fogják tenni áldozataikat.

Népünk ezen szent célra bizonyosan áldozni fog, mert népünk jellemének egyik fő vonása a háladatosság. Mutassátok csak fel neki a szószéken a bibliát, figyelmeztessétek, hogy ezt magyar nyelvre Károli Gáspár fordította le, kinek most emléket akarunk állítani és nem leendő szegény, aki fillérét a ládába ne vesse.

Én e célra, előző vasárnapon kihirdetve, a virágvasárnapot tartanám legalkalmasabbnak. Virágokkal, pálma ágakkal szórta be e napon idvezítőnk útját a sokaság, mi pedig kegyeletünk virágaival hintsük be azon férfiú sirját, kinek szellemével bibliánk kenetes fordításában minden nap társalkodunk.

Adakozásokat elfogads nyilvánosan nyugtat lapunk szerkesztősége is. Ébren legyetek hát Sionnak őrállói és az adakozásban meg ne restüljete.

A tanítási idő népiskoláinkban.

— Válasz Tornai urnak. —

E lapok f. évi 10. számában bizonyos „Tornai“ ur arról elmélkedik, hogy „a szerda és szombat délután az ev. reform. népiskolákban szünidő-e? S a tanórák betartásánál az orsz. törvény, vagy az egyh. kerületi tanterv-e a mérvadó?“ — Tornai ur cikkében olyan részletek fordulnak elő, melyeket megjegyzés nélkül hagyni nem lehet.

Azon kérdésre vonatkozólag, hogy az orsz. törvény vagy a kerületi tanterv-e a mérvadó népiskoláinkban, ime egy másik kérdés: van-e tudomása Tornai urnak a Debreczen sz. kir. városban az 1881. évben tartott országos ev. reform. zsinat által alkotott, s az 1884. márczius hóban tartott ev. reform. egyetemes konvent által némely részeiben módosított „Köznevelési és közoktatási szervezetről“? — Ha igen, akkor nem érthető: hogyan beszélhet Tornai ur az általa fölvetett kérdéstről úgy, hogy a magyarországi ev. reform. egyház iskolai törvényét pótló „szervezetet“ egy mákszemnyi figyelemre sem méltatja, hanem egy régibb keletű kerületi „Rendtartáson“ ovagol, — ha pedig azon „szervezetet“ nem ismeri, akkor olvassa át, *és pedig figyelemmel*, annak 29. §-át, s reméljük nem kezd többé szélmalom-harcot a szentesített országos törvény ellen. Az új tanterv órafelosztásai ellen pedig semmi esetre sem fog kardoskodni!

A szerda és szombat délutánt illetőleg pedig az az új tanterv álláspontja nem amolyan „ugy látszik“ fajta, ellenkezőleg: teljesen világos. Azon két délutánra mind a három óraterosztás szerint a gazd. gyakorlatok és a testgyakorlási órák egyenesen kívának jelesülve; a többi tantárgyakból meghatározott számú lecke pedig czélszerűen beoszthatók a hét 4 egész napjának, s a kérdéses 2 nap délelőttjének órái között. Vegye ezt is figyelembe Tornai ur, s ne nyugtalanítsa magát többé oly kérdések feszegetésével, melyek már a maguk útján el vannak intézve.

Tornai ur elvárta volna az új tantervtől, hogy részletes óratervet ne csak az egy tanítóval bíró népiskolák számára közöljön. A részletes óraterv bármely tanterv mellett is csak rendkívüli melléklet, s mint ilyen, csupán „mintául szolgál.“ (olvassa át figyelemmel Tornai ur a tantervnek erre vonatkozó sorait!) Azért mellékeltem pedig épen az osztatlan népiskolák számára készült minta, mert azon legkedvezőtlenebb (s leggyakoribb) esetben, midőn 1 tanító 6 osztályt vezet, a tanítási idő felhasználása a legtöbb gondnal és fáradsággal jár. A mennyiben egyik-másik tanító kevesebb osztályt tanít (ha már mintára szorul) azon egy melléklet nyomán is költője részletes óratervét aránylag könnyen elkészítheti. Minden iskolára szorosán kötelező részletes óratervet készíteni nem is lehet, mert itt a helyi s más körülmények is tekintetbe veendőek. „Valahol messze, valahol régen“ volt egy közoktatásiügyér, kiről azt regélik, miszerint minden órában tudta, hogy az ország bármely

kolájában miről tanítanak; de találmányát (bár nem volt „patent“) nem utánozták.

Tornai ur azon tanítókat dicsőíti mindenek fölött, kik legtöbb tanórát „ületnek le“ a tanteremben, még a kötelezett tanóra-számokon túl is.*) Tessék elhinni, nem véletlenül került az új tantervbe a következő pont: „A helyett, hogy a tanulók bár reggeltől estig az iskolában ülve, de a tanítási idő nagy részében tétlenül szivnák ez iskola levegőjét . . . iparkodjék a tanító a törvényben meghatározott számú tanórákat lelkiismeretesen felhasználni!“ Mai napság már egyre többen vannak, kik a népiskolában a paedagógiának is hajlandók befolyást engedni! Több osztályt egyszerre tanítani vagy foglalkoztatni, s folyton jól fegyelmezni olyan dolog, hogy abból 5 órai munka egy napra nagyon elég; a duzzadó erő elég feladatot talál a tanítói s nevelői hatás minél intenzívebbé tételében. „Többet ér a jó fegyelem mint a sok tanítás!“ Azt is mondja egy jeles paedagog: „A tanítás idejében is tartson a tanító mértéket. A jó gazda nem vet sürin a magvakat, mert nem fejlődne belőlök erőben dús kalászkok.“ Ez is régen meg nagyon írva: „mens sana in corpore sano,“ — tehát lassan a testtel! A túlhalmozott munka csak a tehetségek s a munkakedv meggyilkolására alkalmas. „Egyesek szegénységének, nyomorának, durvaságának leggyakoribb oka a dologtól való iszonyodás!“ A népiskola feladata tehát nem az ismeretek felhalmozása de a szellemi képzés folytán a szellemi étvágy fölébresztése; ha ezt a népiskola el nem érte, ha az erők túlfeszítésével tán szellemi csömört okozott: nem áldása, de legnagyobb átka az emberiségnek.

Ámde ha egyik-másik tanító az itt röviden érintetteket nemcsak megtanulta, a képző-intézetben, vagy önképzés útján jó paed. munkákból, de valóban hiszi és vallja s az életben tényleg alkalmazni is merész kedik: annak Tornai ur 25-öt szánt „valamiből“ (Külfönös álszemérem, midőn egy álarczos vitéz csak szűr alatt szoritja a markát ökölbe; de hát olyan parlagi sületlenségekkel kár compromittálni a másra hivatott egyházi sajtót! „Jót és jól! . . . Nagy titok ez Tornai ur előtt! —) A tanítás van annyi munka, hogy mellette a pihenésre fordított idő nem veszett el; az erőgyűjtés ideje az a törekvő tanítónak s mint ilyen 100 százalék el kamatozik, a tunya ember pedig ott görnyedhet a tanteremben akár hajnaltól estig, nincs abban köszönet!

Ne irigyelje Tornai ur, ha az a „pogány istenektől megátkozott“ tanító kitűnt munkáján k becsületes végzése után egy kis üde levegővel szellőztetheti porlept tüdejét**) kütönben a tanítónak nemcsak az iskola aj-

*) A tanító erőnei között az első sorban kell állni a pontosságának is! Ez pedig nem valami gummi elasticum-féle, melyet minél jobban nyújtogatnak, annál jobban „pászol.“ A pont nélküli pontosság nem is paradoxon, de valóságos absurdum!

**) Ha tán azt gondolná ön, hogy eleget pihennek a tanítók nyáron: jusson eszébe, hogy a nyugalmat épen úgy, mint a meleget vagy világosságot nem lehet zsákba gyömöszölve, hanem csak R . . . on járja! (??)

taján belül van ám dolga az ugynevezett „szabad idő“ csak annyiban nyujt neki pihenést, hogy teendőiben (előkészülés, irásbeliek átnézése, önképzés) némi változatosság van.

Tornai urnak — úgy látszik — nagyon is bőven kijut az „üres időből, hogy az olyan amilyen cikkek „megcselekvésére“ is ráér. Cselekedjék más!!

— — — n

Necrolog.

Kurucz Dávid emléke.

— 1812—1889. —

Még ma is füleinkbe hangzanak ama lelkes szavak, — melyek a megboldogultnak 50 éves tanítói működése alkalmából a g. vezekényi ev. ref. templomban, a jubileum napján — egyházmegyénk érdemekkel gazdag esperese és a helybeli szónokló lelkész nt. Kiss Károly ur fényes ecsete; — nem különben megyénk ékes szavu, szivjóságu, általánosan tisztelt és becsült főispánja ajkaikról elhangozának azon édes öntudatban, hogy a már megboldogult jeles férfiú, élte alkonyát a legboldogabban töltse el, a m a m a g a s k i r á l y i e z ü s t é r d e m k e r e s z t s z e m l é l e t é b e n s h a s z n á l a t á b a n , a m e l y e t ö m é l t ó s á g a , a f e l h a t a l m a z o t t , s z i v e t á t m e l e g i t ő s z a v a k n y i l v á n i t á s á v a l t ü z ö t t a m é g a k k o r t e s t b e n s l é l e k b e n e r ő s f é r f i u m e l l é r e ! !

Én voltam az a szerencsés, aki megírhatám akkor e fényes ünnepélyt egész részleteiben. Engedtessek meg nekem, hogy én írjam meg necrologját is a boldogultnak, akiben akkor még égett a szent tűz, élni: kötelességtudásban s szeretet és hűségben, embertársainkért, a hazáért és minden jóért, nemesért, igazán, szentül és jellemesen.

Valóban, ha visszapillantunk a megboldogult életére, lehetetlen, hogy sirjában is ne áldja őtet a család, melyért mindenét áldozá.

S kikből állott a család?

Egy hű, gondos, önfeláldozásig kötelmeit minden körülmények között pontosan betöltött jó feleségből és egy örökbe felvett drága leányból.

S mily szép és mily boldog családi élet volt ez!

Az a férfiú, aki kötelessége tudatában, — még ereje engedte, — egyike volt egyh. megyénk fényes híri tanítóinak, kinek neve egyházmegyénk j. könyveiben mint kitűnő tanítóét emlékképen öriztetik: fáradalmaikat kipihenni, új erőt gyűjteni csak a jó feleséghez és az édes leányhoz ment, hogy élvezze kedves csókjaikat, ellopja gondolataikat, a melyekre oly annyira figyelmes volt.

Az a kedves lány, kit forrón szeretett, ma egyházm. tanácsbírája s vidékünk fényes nevü ügyvédjének Meesi Lajosnak neje, ugyanott, hol a megboldogult lakott.

A drága feleség ezek gondozásában fog részesülni mindaddig, mig eljő az óra, mely int a sirba!

Emberrársai iránt szerető és hív vala ő. Ki mondhat többet erről, mint gyülekezete, kiknek jólétéért mindent elkövetett? Mint jegyző az akkori viszonyok között tagosítás alkalmával, jó példáját követve, sokat nyert a lakosság anyagilag. Szellemileg pedig haláláig haláláig folyton rájuk ügyelt, tanácsolt intett — és volt hatása.

Háza a barátság háza volt. Ott, az édes tüzhelynél lehetett csak őt igazán megismerni. Szívét, lelkét adta volna oda mindenkinek kivált azoknak, kik őt megértették; mert meg kell vallani, hogy igazán képzett társadalmi ember volt ő. Szellemes és élezes. Voltak politikai magas rangú barátai is.

Alkotásai? A gyülekezet, „mely örül a jórendnek Istenének! az alsórend a felsőt hallgatja, az erős az erőtlenet igazgatja!“ Ebben szerencséjére szolgált a jó viszony melyben volt lelkészeivel.

Jutalma: A kálés elismerés, mely sirjára könnyeket hullata. — Bezáróul kérdezzünk még valamit, azt hogy:

Hát mint hazafi? Mint neve is mondja, hogy tántoríthatatlan volt ő az iránt is mindenkor.

Elmondhatom, hogy kevés tanítónak adatik az a szerencse, mint a boldogultnak, hogy a haza iránt az iskolában oly lángolóan tanítani és a nyilvános szereplésben oly tekintélyre jutni birhasson mint ő.

Szóval jó családapa, szerető szív, kötelességét hűen teljesítő, hazájáért lángoló férfi volt a mi kedves Kurucz bátyánk. Jellemében igaz, nem olyan, mint sok ember, hogy utálatosságig hizelgők, levetkőzve magukról mindazt ami emberi, de meggyőződésben szókimondó, sokszor élos, de a valósághoz hű, még akkor is, ha maga állt is a harc téren. Ezzel nem azt mondjuk, hogy konok volt. De azt, hogy elv embere volt b i z a z.

Elvét soha föl nem adta, melyet jó alapra épített. Ez a kedves nesztor, Kurucz Dávid született Pozsony megyében Deáki községben az 1812-ik évben. Szülei az ott szépen virágzó felekezeti iskolába adták őt, hol a jeles tanító vezetése mellett csakhamar kitűnt, mint éles eszű, szorgalmas tanuló s így a falusi iskola bevégezése után Losoncra vitetett, honnan 1849. évben Nagyodi (Barsm.) tanító s később pedig az akkor sokkal jövedelmezőbb G. Vezekény-i tanítónak lett. Itt töltött szorgalmas tevékeny munkásságban 36 évet. Ez előtt 5. évvel ő felsége a m. király által szorgalma jutalmául mint 50 éves tanító ezüst érdemkereszttel lett kitüntetve.

Néhány heti szenvedés után 77 éves korában ez év márcz. 3-án a szerető szívek mély fájdalomra jobb létre szenderült. Temetése — daczára a távolságnak — fényesen folyt le. Több lelkész s tanító társ, a közeli város s környék tekintélyes urai s jó barátai, tisztelői és az egész gyülekezet részt vett temetésén.

A gyászistenti tisztelet az udvaron szépen átgondolt emlékbeszéddel és imával, melyet a megboldogult lel-

késze nt. Kiss Károly ur olym eghatólag végzett, Huszár Kálmán tanító rögtönzött dalárdája pedig, melyet a népből alakított fényesebbé tett, méltó volt a boldogulthoz.

A sirnál gyászima. A behatolás után pedig Pásztor Elek tanító kollegánk meleg szavakkal vett búcsút a boldogulttól mondván: „a munka és a becsület, e két drága kincs legyen kísérőnk mindnyájunknak egészen a sirig!

Ennyit felőled elköltözött nemes lélek.

Ne vedd rossz néven: ha tollam gyöngye volt érdemeidhez.

Aludd, aludd a mély álmot, boldogan és békén.

Isten veled:

Arany Lajos
tanító.

A „PROTESTÁNS KÖZLÖNY“ TÁRCZÁJA.

A korteskedés.

Megalkotá a szent zsinat,

A korszerű törvényeket;

Avult szokásokon kiad,

Sok új hibát megfenyeget.

Figyelme arra nem kevés,

Hogy: tiltva a korteskedés!

De lám, szavazni kell s ime:

Ajánlgatás mehet, szabad.

Sok ember lesz a más hive

Egy kis szelid „nyomás“ alatt.

Pedig az ily erőltetés:

Bizony-bizony — korteskedés!

A tárgyalás előtt, igaz . . .

„Tájékozás“ megy itt, amott —

Van a ki úgy ítél, szavaz,

A mint elébb intést kapott.

Kikél, gyümölcsöz ily vetés,

Pedig biz ez: korteskedés.

S hogy védi a tudós, míg él

Az utat, melyet ő követ!

Az elvekért tesz, ír, beszél —

Mozgani kész minden követ:

Hogy állítsa szent, igaz!

S ime, korteskedés biz az.

A dogma harcai nagyok . . .

De sikra szállunk érte mi!

Hadüzenetre tiszta ok:

Velünk egyet nem érteni!

S itt éles ám az érvelés!

Mi hát ez is? . . . korteskedés.

*Ez mind szabad, ez mind kevés,
Mind tiszta ügy, miként a nap.
De van szigor, van büntetés; (?)
Ha lám papot választanak!
Bor . . . és díjlapból engedés:
Itt már tilos korteskedés.*

*De hát a vizsgálat . . . s vele
Ki ily titkos nyomot keres:
Nem érdeket palástol-e
Miért kutatni érdemes?
No lám, a bűnbak kerget és!
Az is bizony, korteskedés!*

*Tehát belátjuk végre mind:
Korteskedésből áll utunk
Pártérdek vezéreink,
É nélkül élni sem tudunk?
Mert kandidálás, éltetés;
Az is finom . . . korteskedés!*

*Jelölt csak ez . . . vagy az talán . . .
Az érdek itt, az érdek ott
Kopog a szívek ajtaján,
S beáll a tévedés legott.
No semmi más, csak — tévedés (?)
Mindegy! ez is: korteskedés.*

*Melyik szabad s tilos tehát?
Okos kigyó, szelíd galamb
Csak kedvező legyen reád:
Helyesled azt fent és alant!
Megjő azonnal kedved — és
Szabad lesz: a korteskedés!*

Somogyi Antal.

HIREK.

— **A reformátusok konventje.** (Folytatás.) A kezelésnek módoszataira nézve megállapodásra jutván, valamint az alapító végrendeletét is átnézvén, tegyen jelentést és indítványt a jövő konventnek. Az egyetemes konvent 24-én délelőtt tíz órakor folytatta a végrehajtó bizottság jelentésének tárgyalását; a segélyosztásra vonatkozó javaslatoknál sorra került a szegedi egyház segélyezésének ügye, mely hosszabb vitát keltett. A végrehajtó bizottság ugyanis hozzájárult ahhoz, hogy a szegedi református egyház egyszersmindenkorra 6500 forintnyi ajándékösszeget kapjon, ezenkívül 400 forintnyi évi dotációt és 10,000 forintnyi kölcsönt harminckét évi törlesztésre, de e kölcsönügy még a konvent elvi eldöntésétől függ. A kérdéshez először Tisza Lajos gróf szólott hozzá, melegen ajánlva a szegedi egyház segélyezését. Az egyházra nehezedő terhen úgy segíthetne a konvent, ha tőkájéből kiszakítana 6500 forintot s neki adná, hogy egy magasabb százaléku

adósságtól megszabadulhasson. Szeged — mondá a gróf — olyan explonált hely, melyre nézve még a különleges intézkedéseket is megérthetőknék találja. Indítványozza, hogy a konvent bizza meg az előadót törlesztési tervének bemutatásával. Filó Lajos nem tartja könnyűnek a kérdést, bár abban a nézetben van, hogy Szeged támogatása érdekében a legezésőbb határig el kell menni, de olyan elvi kérdésnél, milyen ez, kivételesen intézkedni nem tartja helyesnek. Tisza Lajos gróf, csak azt kívánja, hogy Szeged e nehéz helyzetből kiszabadulhasson, de azért nem zárkozhatik el az elől, hogy ily intézkedés megtétele komoly következményt vonhat maga után. Eláll indítványától és belenyugszik abba, hogy a konvent jövő évben határozzon végleg e kérdésben, most pedig 600 forintra emelje fel a javadalmazást. Beöthy Zsigmond azt indítványozza, hogy a szegedi kölcsönügyet addig függesztésük fel, míg a konkrét javaslat elkészül. Szász Domonkos püspök csatlakozik Tisza Lajos gr. indítványához, hogy a szegedi egyház évi dotációja felemeltessék, a többi kérdés pedig maradjon a jövő konventre. Vály János főgondnok, elnök, valamint Degenfeld József g. kijelentik, hogy hozzá járulnak Tisza Lajos dr. indítványához, hogy a szegedi egyház évi dotációja 600 forintra emeltessék. Szász Béla határozatot kér a 6500 firtos ajándék és a 10,000 firtos kölcsönre nézve is. Tisza Lajos ezuttal csak a 600 firtos dotáció megszavazását kéri, a többi kérdés jövőre maradhat. Lükő Géza csak 200 firtot akar adni Szegednek mert ennek külön segélyezése rossz hatással lenne. Kovács Ödön az egyházkerülethez áttétetni kéri a szegedi kérvényeket. — Széll Kálmán kijelenti — hogy nincs tárgya Kovács Ödön indítványának — most azonban a szegedi egyház 600 forinttal dotáltassék. — Ezzel a vita befejeztetvén, az elnök kijelenti, hogy a konvent a szegedi egyház részére a 6500 firt ajándékot nem adhatja meg. A 10,000 firtos kölcsön ügyét majd akkor fogja tárgyalni, ha a kölcsönadásra nézve elvi megállapodásra jutottak, most azonban az egyetemes konvent a 600 firt dotációt megszavazza. (Helyeslés.) Ezután több, kevésbé fontos segélyezési ügy került sorra. Következett egy konkrét kérdés. Egy pap ugyanis, kinek a végrehajtó bizottság segélyösszeget proponált, időközben, alig néhány hét előtt meghalt. Kérdés, hogy a konvent megszavazza-e a segélyösszeget, melyet aztán az illető családja felvehet. Nagy László esperes indítványozza, hogy a konvent, mivel vele hivatalosan nem közölt tett a halálozás, arról tudomást ne vegyen, hanem szavazza meg a proponált segélyösszeget. Tisza István czélszerűnek látná, ha az egyházkerületek utasítatnának, hogy az időközi halálozásokat a konventnek bejelentsék. Erre a konvent megszavazta a végrehajtó bizottság által proponált segélyösszeget. A tanácskozást hétfőn délelőtt 10 órakor folytatják. Ma a tanácskozás márc. 26-iki napján, néhány jelentéktelenebb ügy elintézése után a kassai katonai reáliskola elhanyagolt vallásoktatásának kérdésével foglalkozott. A kassai katonai reáliskolában ugyanis

református vallásánitót nem tartanak, mert a közös hadügyminiszterium, noha a reformatus ifjak kivétel nélkül mind magyar ajkuak, nem akar magyar lelkészt az intézetben alkalmazni. A konvent ez eljárást a legnagyobb mértékben sérelmesnek találván, elhatározta, hogy fölíratot intéz a kultuszminiszterhez. E felíratban kérni fogják a minisztert, lépne érintkezésbe a közös hadügyminiszterrel és hatna oda, hogy a kassai katonai reáliskolában magyar ref. vallásánitói állás szerveztessék. A fölírat hangsúlyozni fogja, hogy az eddigi mellőzés oka a hadügyminiszteriumnak a nyelvkérdést illető magatartásában rejlik. Az egyetemes lelkészi gyámintézeti szabályzatra az egyházkerületek véleményei beérkeztek. Minthogy ezekből az tűnik ki, hogy a nyugdíjintézetek ellen általában — de különösen az egyetemes nyugdíj- és gyámintézet ellen, az egyházkerületek részéről alapos kifogások merültek fel, a konvent a tervezet megvalósításától egyelőre eláll de a hozzá kellő pénzbeli anyagot továbbra is gyűjteni fogja s ez ntul az egyházi közalapok kiosztható jövedelmének 10 százaléka e célra félreteendő lesz. A püspöki kar véleménye, a lelkészminősítő szabályok egyenlősítése tárgyában, lényegében oda terjed, hogy ezentul négy osztályba soroztasanak az egyházi állomások és ezekkel együtt aztán a lelkészek is. Ezután vallássérelmi ügyekkel foglalkoztak, melyeknek elintézése után a tanácskozásokat befejezték. A konvent márc. 27-iki tanácskozását Tóth Sámuel jegyző nyitotta meg, előadva a püspöki kar véleményét ama kérdés felől, hogy mikép terjesszék a lelki gondozás olyan helyeken, a hol nincsenek szervezett egyházak. A misszió-ügyi bizottság jelentéseinek és javaslatainak meghallgatása után Parády Kálmán előterjesztette a közjogi tanügyi bizottság véleményes jelentését a kultuszminiszteriumnak a középiskolák miniszteri biztos látogatására nézve kiadott pótutasításáról. A miniszter ugyanis elrendelte, hogy a felekezeti középiskolák meglátogatására kiküldött miniszteri biztosokkal tartandó tanári értekezletről jegyzőkönyv veendő fel. A bizottság javaslata oda irányul, hogy a konvent nem ellenzi a jegyzőkönyv fölvételét, de autonom jogkörének kellő biztosítása véget saját felekezeti közegei számára a miniszteri utasítást szemben külön utasítást ad ki. Fejes István törvényellenesnek tartja a miniszteri utasítást, mert ha a miniszteri biztos így közvetlen érintkezik a tanári karral — és erről még jegyzőkönyvet is vétet fel, módja van, — hogy utasításokat adjon a tanároknak, intézkedéseket tegyen, ha valami kifogást talál. — Erre pedig csak az egyházi bizottságnak van joga. Tehát ilyen törvényellenes miniszteri utasítás ellen tiltakozik. Nem fogadja el a javaslatot. (Ellenmondás.) Szász Károly református püspök kijelenti, hogy a kormányt csakis felügyeleti jog illeti meg, de intézkedési joga nincs. Ezt mindenki vallja. De már azt nem tudja fel fogni, hogy a miniszteri biztos látogatás a tanári karral való közvetlen érintkezés nélkül történjék. Ha csak az illető miniszteri biztos távesővel vagy hallócsővel nem

akar az iskola felett felügyelni. (Nagy derűtség.) Szóló a miniszteri rendeletben nem hogy sérelmet nem lát, sőt azt hiszi, hogy ez intézkedés biztosítékot nyújt arra hogy a miniszteri biztos nem más, holmi privát jegyzetek alapján készített jelentést terjeszt fel a kormányhoz, hanem amaz észrevételeit terjeszti fel, melyeket a jegyzőkönyvbe felvett, a hol tehát megvannak őrizve s mindig lehet azokra hivatkozni. Ez tehát csak az egyházra lehet előnyös. (Helyeslés.) A miniszteri biztos privát jegyzeteit, szóbeli megjegyzéseit ellenben ellenőrizni nem lehet, ebből aztán az illető olyan jelentést terjeszthet fel, amilyent akar. E pótintézkedés tehát csak helyesbíti az 1884. rendeletet, melyet akkor sem kifogásolt senki. Ezért elfogadja a javaslatot. (Helyeslés.) Kiss Albert a jegyzőkönyv felvételét nem helyesli. Szeremley József ellenben elfogadja a bizottság javaslatát, Tisza Lajos gr. kijelenti hogy miniszteri intézkedés legkevésbé sem érinti az autonomiát, melyre ő is igen féltékeny. Itt egy gyakorlati, közhasznú intézkedésről van szó, mely által a kormány felügyeleti joggyakorlata gyorsittatik. Megütközéssel hallotta, hogy a konvent egy igen tisztelt tagja, Fejes István azt mondta, hogy akármit határoz a konvent, azt az egyházkerület nem teljesíti. Ha erre a térre lépünk — ugymond — akkor minden percért kár, a mit itt töltünk. Mi magunk ne csorbítsuk a konvent tekintélyét. (Ugy van! Helyeslés.) Mocsári Lajos nem fogadja el a tanügyi bizottság javaslatát, mert a kormány jogainak kiterjesztésében a pótrendelet által ismét egy lépést tett előre. (Ellenmondások.) Fejes István személyes kérdésben kér szót és kijelenti, hogy a tiszán-inneni kerület a törvényeket mindig respektálta. Parády Kálmán és Tóth Sámuel rövid felszólalásai után, Lükő Géza arra kérte a konventet, hogy érdemleges határozatot ne hozzon. Csonka Ferenc hozzájárult Lükő Géza indítványához, azzal a módosítással, hogy egy év mulva határozzon csak a konvent. Szász Béla hivatkozva a nagyszombati esetre, midőn az állami felügyeleti jogra nézve a hercegprimás kollízióba keveredett a kormánylyal, kijelenti, hogy nem óhajtja, hogy például a sárospataki főiskola is olyan helyzetbe jusson, mint a nagyszombati tanítóképző. Azért helyesnek tartja a tanügyi bizottság javaslatát, melyben a református iskolai közegek megtanulják, hogy miként kell a kormány közegeivel szemben eljárni. (Általános helyeslés.) Makkay Dániel esperes felolvasása után következett a szavazás. A konvent nagy többsége mellőzte Lükő Géza indítványát és elfogadta a tanügyi bizottság javaslatát. A tárgyalásokat holnap valószínűleg befejezik. A márczius 28. ülésen folytatta és be is fejezte tanácskozásait a konvent. A napirend első tárgya György Endre országgyűlési képviselő és konventi taghatározati javaslata volt, a mely így hangzik: „Tekintettel arra, hogy a zsinatilag megállapított köznevelési és közoktatási szervezet 162. §-a, a konvent jogkörébe tartozónak moondja a tanintézetek összes szellemi és anyag állapota felett való felügyeletet, statisztikai adatok és mindennemű, az iskolai viszonyokat feltűntető kimuta-

tások beszerzését, sőt a 4. pont a att világosan kimondja, miszerint a konvent felügyel, hogy minden tanintézeti vagyoni és alapítványok biztosan elhelyezve gyümölcsöztesse és rendeltetési céljukra rendesen fordíttassanak, a végre jog és kötelessége az illető egyházközségektől az iskolai vagyonról és annak kezeléséről, hova, miként elhelyezéséről és jövedelmeiről kimutatásokat kivánni, sőt a kezelést és egész gazdálkodást koronkint megvizsgáltatni: tekintettel továbbá arra, hogy e tekintetben is megteendők és a viszonyok szerint most már meg is tehetők az előzetes lépések s így nagyon eljött ideje annak, hogy a konvent kellő és teljes tájékozással birjon összes tanintézeteink teljes anyagi állásáról, melynek pontos ismerete vezérelheti csak sok, felette fontos kérdés, tanári fizetések, berendezések, államsegélyek stb. eldöntésénél; felhívja az egyetemes konvent az összes egyházkerületeket, hogy a kebelükben létező közép és felsőbb összes tanintézetek vagyonáról és annak kezeléséről hova, miként elhelyezéséről és jövedelmezéséről részletes kimutatásokat készítsenek s azokat az egyetemes konvent legközelebbi ülésére terjeszszék fel." A határozati javaslatot Szász Károly és Kovács Ödön felszólalásai után kiadták az iskolaügyi bizottságnak, hogy a tervezetet és rovatos íveket a jövő konventig elkészítse. Következett a közalapsegély kiosztásáról szóló javaslat és indítvány. A konvent Tisza Lajos gr. Szász Károly püspök, Szeremley József és Tisza László kisebb módosításával elfogadta az indítványokat. A Jordán-alap külön kezelésének kérdése a végrendelet alapján eldöntetett. Ebben ugyanis ki van mondva, hogy az alap külön, az alapító neve alatt kezeltesse. Ezután több kevésbé fontos tárgy került elő és ezzel a tárgysorozat kimerült. Végül fölolvasták Vay Miklós báró konventi elnök bucsuzó levelét, ki a konvent megnyitása óta nem lehetvén jelen az üléseken, meleghangú levelében vesztet a konvent tagjaitól. Szász Károly református püspök ama reményének és őszinte óhajátának ad kifejezést, hogy az elnök bucsuzója nem végleges és a jövő alkalommal és még többször is üdvözölhetik a tagok szeretett elnöküket. Ezután az egyházi és világi elnöknek mond hálás köszönetet és végül indítványozza, hogy Vay báró levele jegyzőkönyvbe vétessék és neki, valamint az elnökségnek, hálás köszönetet mondjon a konvent jegyzőkönyvében. Vály János elnök megköszönte a konvent tagjainak bizalmát. Ezután Kun Bertalan püspök megható imát mondott, melylyel a konvent, a jegyzőkönyv hitelesítése után, déli tizenkét órákor véget ért.

— **Előfizetési felhívás.** „A kassai hely. hitv. egyház megalakulásának története“ című munkára. Midőn „A kassai hely. hitv. egyház megalakulásának története“ című tanulmányomat külön füzetben a nyilvánosság elé bocsátom, s azzal egyidejűleg a mélyen tisztelt olvasó közönség nagybecsű pártfogásáért esedezem: nem vezet engem sem feltűnési vágy, sem írói viszkettség; hanem azzal csak is kötelességet vélek teljesíteni. „A magyar

protestáns egyháztörténelmi monographiák oly csekély számmal vannak, hogy a legkisebb egyháztörténelmi adat gyűjtése is minden protestáns embernek elmulaszthatlan kötelessége. Különösen az egyes protestáns egyházak keletkezését és multját fedi még mindig óriási egyiptomi sötétség. Igaz, hogy a multnak viharos időszakában a felekezeti elfogultság és vak gyűlölség nagyon sok számottevő egyháztörténelmi adatot semmisített meg; de ezért (az egyes köz és magánlevéltárakban elrejtve) még mindig maradt fel sok ismeretlen egyháztörténelmi adat, mely egy-egy protestáns egyház alakulása, fejlődése vagy netalán elnyomására nézve szolgáltathat nagyon is fontos felvilágosítást. Jelen tanulmányomat én leginkább a Kassa városi és Abauj Tornavármegyei levéltárakból szerzett hiteles és eddig nagyrésztben még napvilágot sem látott egyháztörténelmi adatok alapján írtam. S hogy most közre bocsátom, azzal egyrészt, mint protestáns lelkész, kötelességet vélek teljesíteni, melynek, ha más haszna már nem lenne is, csak annyi, hogy egy szemernyi adatot vittem a magyar egyetemes protestáns egyháztörténelem majdan készülendő épületéhez, s hozzá még netalán másokban is felkeltőm a kutatási vágyat: az én fáradtságom nagyon megleendő jutalmazva. De másrészt még a kassai ev. ref. egyház iránt is óhajtottam vele leróni hálámat, azon békés csendességben elköltött napokért, melyeket körében káplánkodásom ideje alatt élveztem; továbbá azon áldozatkészségeért, melylyel jelen munkám megjelenését nagymárvü segélyezésével lehetővé tette. A mű 7 és három negyed nyomtatott iven jelenik meg. Ára 80 kr. A mű tiszta jövedelme „az abauji ev. ref. egyházmegye gyámintézeteé.“ Az előfizetési összeg, 80 kr a szokásos postautalványon nevemre, Beszterbe (utolsó posta Felső Olesvár) küldendő. A könyv a t. előfizetőknek bérmentve fog megküldetni. Munkámat a t. olvasó közönség becses figyelmébe ajánlva, maradtam Beszterben, 1889. március 18. Paikoss Endre ev. ref. lelkész.

— **A nagyvárad kir. jogakadémia százéves jubileuma** márcz. hó 17-én tartatott meg nagy ünnepélyességgel. A rokon intézetek mind meg voltak hívva és vagy képviselőileg vagy írásban üdvözölték jubiláló társukat. Képviselve voltak a közoktatás és igazságügyi miniszterium, a pesti és kolozsvári egyetemek. A debreczeni jogakadémiát dr. Kovács Sándor és dr. Bacsoni Lajos tanárok, a kecskeméti dr. Szeless J. és dr. Kiss János képviselték, a sáros-pataki és eperjesi üdvözlő iratban fejezte ki testvéri örömét és szeretetét. Az ünnepély a premonstreiek templomában kezdődött, hol Schlauch püspök mondott misét s alkalmi beszédet, melyben a vallás és tudomány egymáshoz való viszonyát fejtegette. Az akadémia disztermében a szózat elénekélése után dr. Bozóky igazgató tartott beszédet, mire alkalmi szavalat, értekezés és zárének következett. Az ünnepélyt bankett fejezte be a „Sas“ szálloda nagytermében.

— **Esdő szózat** a nagy-kikindai evangyéliomi reformált egyház érdekében. A magyarországi reformált egy-

ház érdekében. A magyarországi reformált egyháznak a közelmúltban kifejtett áldásos tevékenysége; a más ajkú nemzetiségek között szétszórva élő magyar reformátusság megmentésére irányzott munkája alig irányulhatott a hazában nagyobb fontosságú pont felé, mint Nagy-Kikinda és környéke; hol 58 községben, mintegy 75 négy-szögmérföldnyi területen nem volt hűveinknek lelkipásztora. E nagy szükségem már Isten jóvoltából segítve van. Oh de még nagyon sok a további teendő; sok a hiány melyet minél előbb elosztatni égető szükség. A központon, e nagy forgalmu, nagy népességű s számos hivatalokkal bíró városban egyházunk csak úgy teljesítheti a református egyház méltóságához illő feladatát, ha saját imaháza, iskolája s parochiája lesz, melyek egy Nagy-Kikindán, mint a hozzákapcsolt nagy területen az egyház létezésének bizonyosságai, s hite szent lángjának világító tornyai legyenek. Nem kell nekünk senki előtt sok magyarázattal élni, a jó és nemes szívek megértik a mi nagy szükségünket; s megnyílnak kiáltásaink s buzgó kérésink szavára. Ne mondja senki, hogy a közalap segített benneteket, mi már nem segítünk rajtatok! Örök hálánkra érdemes a közalap segítsége mert az életet az adta nekünk: ánde hogy erőt nyerhessünk, hogy illőképen járassunk s az egyetemes reformált egyház méltó képét viselhessük e vidéken; segedelmért eső szavunkkal a kegyes jó szívekhez fordulunk és kinek kinek, a mint Istentől vette, Isten dicsőségének megépítésére kegyes adományát kérjük az említett nagy célra mely bármily csekély legyen is, kedves lesz az Isten előtt és hálára méltó a mi szívünkben. Legyetek meggyőződve, hogy az Isten az ő nagy irgalmasságától megseleksi azt, hogy a ti jó kedvetekben történt adakozástoknak haszna ti reátok térjen. Felkérünk hát kit-kit, hogy a kinek szívét Isten jóra indítja a mi szükségünk iránt, ezen ivre becses adományát felírni kegyeskedjék. Kelt Nagy Kikindán, 1889. február hó. Fekete Gyula ref. lelkész. Varga Nagy István egyh. főgondnok. Ajánljuk ez eső szöveget egyházaink, hitteleink pártfogásába.

— **Uj könyvek.** A Franklin Társulat kiadásában Budapesten újabb megjelentek: Olesó könyvtár, szerkeszti Gyulai Pál. 250 füzet. A protectió. Eredeti vigjáték három felvonásban. Irta Bereik Árpád. Ára füzve 30 kr. 251 füzet. A társadalmi szerződés vagy az államjog alapelvei. Du contrat social. Irta J. J. Rousseau. Francziából fordította König Ferenc. Ára füzve 50 kr. 252. füzet. Aesthetikai törekvések Magyarországon. 1772—1817. Irta Radnai Rezső. Ára füzve 60 kr. 253—254. Hiuság vására. Regény hős nélkül. Irta Thackeray M. Vilmos. Angolból fordította Récsi Emil. Két kötet. Első kötet ára füzve 1 frt 40 kr. Második kötet ára füzve 1 frt 60 kr. 255. Hajnal után két kéttel. Regény. Irta Karr Alfonz. Francziából fordította W. M. Ára füzve 20 kr. 256. füzet Rádaí Ráday Pál munkái. Összegyűjtötte és életrajzzal bevezette Négyesy László. Ára füzve 40 kr. 257. füzet Deák Ferencz miért nem ment el az 1843-iki országgyűlésre? Közli Kónyi Manó. Deák Ferencz beszédei I. kötetéből. Ára füzve 30 kr. 288. füzet Tisza Domokos hátrahagyott versei. Kiadta édes anyja. Második kiadás. Ára füzve 30 kr. 259 Cid. Tragédia

öt felvonásban. Irta Borneille. A buhapesti nemzeti színház megbízásából francziából fordította Radó Antal. Ára füzve 20 kr. 260 füzet Barnhelmi Minna vagy a katonaszerenese. Vigjáték öt felvonásban. Irta Lessing. Németből fordította Kazinczy Ferenc Ára füzve 40 kr.

— **A Luther-társaság** 1888. évi működése részletesen van ismertetve a szűkebb körű bizottság által kiadott „Jelentés“-ben. Doleschall Sándor alelnöki megnyitó beszéde nyitja meg a füzetet; a társaság-működése következőkben van feltüntetve. A tagok száma 13 alapítóról 16-ra, 246 rendesről 258-ra emelkedett; a társaság vagyona pedig 4430 frt 5 krról 4778 frt 51 krra emelkedett; ezen adatok a társaságnak folytonos gyarapodására mutatnak; örömmel emeli ki a jelentés az esperességek, gyülekezetek növekvő pártolását. A társulat régebbi kiadványai fokozódó kelendőseget mutatnak, s úgy látszik az idei tótnaptár, melyet a jövő évre is kiadnak, Bachát D. esperes szerkesztésében, hazafias szellemével sok felé utat tör tót ajku lutheránusok körében.

— **A párisi egyetemen** a rendes tanulók száma 10.320. Ebből protestáns theologus 34, jogász 2.946, orvosnövendék 3.782, exact tudományok hallgatója 679, irodalmi facultas hallgatója 1.171, gyógyszerész 1.708. Azaz 91 tanulóval több mint tavaly és 352-vel kevesebb mint 1885—86.

Pályázat.

A tatai ev. ref. egyházmegyébe kebelezett *Bana* ev. ref. egyház harmadik osztályba sorozott lelkészi állomására, melynek évi javadalma-zása, — belsőségen, stolárén kívül, — hivatalos felszámítással — 881 forintra becsültetett.

Ezen állomást elnyerni óhajtok pályázati kérvényeiket, f. évi április hó 17-éig, — a tatai ev. ref. egyházmegye esperesi hivatalához, Ó-Szöny, (pósthely, Komárommegye) küldjék.

A megválasztott lelkész, a tatai ev. ref. egyházmegye lelkészi gyámoldájának jogos s kötelezett tagja leend; és állomását a reclamatióra kiszabott törvényes határidő elteltével kiadandó esperesi concessa mellett azonnal elfoglalni köteles.

R.-Komárom, 1889. március 31.

Pap Gábor.
püspök.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos

Pereszlényi János.